

Rom

Foto: Ingrid Jackson

Dette opplegget om rom som nasjonal minoritet er forankret i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og i Kunnskapsløftet. Forankringen er tydeliggjort i høyre kolonne. Hver oppgave har videre sin begrunnelse i mål for arbeidet i barnehagen og i kompetansemål for skolen. Noen mål er gjennomgående for alle oppgavene, mens andre er knyttet til den enkelte oppgaven. Disse finner du i sidemargen.

Opplegget er hovedsakelig knyttet opp mot roms kultur, tradisjoner og levemåter før og nå. Opplegget fokuserer også på språket romaner og gir noen smakebiter på dette i form av ulike uttrykk, rim, regler og sanger.

Hvordan bruke opplegget?

Opplegget om rom som nasjonal minoritet presenteres gjennom bloggen til den unge jenta Maria. Maria er en fiktiv person, men bloggen bygger på autentiske historier fra norske rom. Opplegget er delt inn i flere deler. Det kan brukes i sin helhet eller hver del for seg

Forankring

Barnehage

1.1. Barnehagens verdigrunnlag

Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellige.

Nestekjærlighet, solidaritet, toleranse og respekt skal være grunnleggende verdier i barnehagen.

1.9. Inkluderende fellesskap med plass til det enkelte barn

Barnehagen skal være et miljø hvor ulike individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig. Å belyse ulikhetene og det som er felles kan gi grunnlag for forståelse og innsikt. Et møte med noe som er forskjellig fra ens eget, gir muligheter for å utvikle en positiv nysgjerrighet overfor menneskers og kulturers likheter og ulikheter.

Skole

å kjenne og pleie nasjonal arv og lokale tradisjoner for å bevare egenart og særdrag - og åpne møte andre kulturar for å kunne gleden av mangfoldet i menneskelege ytringsformer og lære av kontraster.

å skape medvit om korleis vår tid og vår kvardag er bestemt av tidlegare generasjonars val - og om dei føringar vi legg for kommande generasjonar.

Gjennomgående kompetansemål

Læreplan i samfunnsfag

Etter 4. trinn

gjø dømme på korleis menneske meiner ulikt, at møte mellom ulike menneske kan vere både gjevande og konfliktfylte, og samtale om empati og menneskeverd

Etter 7 trinn

gjøre greie for nasjonale minoritetar som finst i Noreg, og beskrive hovudtrekk ved rettane, historia og levkåra til dei nasjonale minoritetane

og kan hovudsakelig benyttas både i barnehager og på skoler. Der enkeltdeler spesielt er beregnet på barnehage eller skole, er dette tydelig merket.

Til opplegget er det laget en [kort film, Marias blogg](#), og bloggen hun har skrevet med adressen <http://mariasinreise.blogspot.no/>

Filmen og bloggen er ment som en introduksjon til et større opplegg om rom som nasjonal minoritet.

I filmen møter du Maria som er ei ung jente. Familien hennes er rom, og gjennom bloggen formidler Maria små og store historier om livet som rom i Norge. I bloggen får elevene et lite innblikk i livet som rom. Temaene spenner fra historiske begivenheter, fordommer, reisetradisjoner, språk, matoppskrifter og kunst og håndverksoppgaver. Elevene kan øve seg på å se sammenhengen mellom historien og dagens norske rom gjennom et medium som understreker at unge lever og vokser opp i samme samfunn, og er opptatt av mye av det samme, men de har en ulik bakgrunn og ulikt utgangspunkt. Bloggen kan brukes på ulike måter, og læreren har mulighet til å velge hvor mye klassen skal jobbe med innhold og oppgaver knyttet til den. Bloggen egner seg best for elever på mellomtrinnet, men enkeltopplegg kan lastes ned og benyttes også for de minste barna.

Dersom barnehagelæreren/læreren velger å benytte deler av opplegget, for eksempel mattradisjoner i forbindelse med fagområdet *kropp, bevegelse og helse og faget mat og helse*, kan dette utdypes ved å relatere det til et eller flere av de andre oppleggene om rom.

Til hjelp med forarbeidet om de nasjonale minoritetene kan barnehagelæreren / læreren lese bakgrunnsinformasjon om nasjonale minoriteter generelt og om rom som nasjonal minoritet spesielt i Utdanningsdirektoratets informasjonsmateriell om nasjonale minoriteter: *Våre nasjonale minoriteter* (Utdanningsdirektoratet, 2014).

[Les Utdanningsdirektoratet 2014 om rom som nasjonal minoritet her](#)

[Les Utdanningsdirektoratet 2014: Våre nasjonale minoriteter](#)

Hvem er rom?

Når vi snakker om den nasjonale minoriteten *rom*, mener vi romfamilier med langvarig tilknytning til Norge. Gruppen består av ca. 500 personer med norsk statsborgerskap som bor mer eller mindre permanent i Norge (Engebriksen & Lidén, Norske rom, 2012).

Rom ble tidligere betegnet som sigøynere. Roma (flertallsform av rom) og rrom benyttes også, men rom er valgt som den offisielle betegnelsen i Norge. Betegnelsen romfolk brukes ofte i media om tilreisende rom fra Romania og Bulgaria (Utdanningsdirektoratet, 2014, s. 30)

Opprinnelse

Vi vet ikke mye om den tidlige historien til rom, men opprinnelsen til språket, *romanes*, ser ut til å ha sitt opphav i India. Rom innvandret til Øst-Europa for 1000-1500 år siden, først og fremst til det som i dag er Romania, Balkan og Ungarn. Det er derfor naturlig å forstå rom som europeiske folk. Mange rom ble i århundrer holdt som slaver og levde under vanskelige forhold. Noen slaver fikk likevel leve relativt fritt, og de fortsatte med den reisende livsformen (Engebriksen & Lidén, De norske rom - og deres historie, 2010).

Reising som levemåte

Det er verd å merke seg at rom ikke kan betraktes som én stor gruppe eller ett folk. Samtidig har rom i Europa sterke kulturelle markører med leveregler og normer som gjør at de kan betraktes som en separat minoritet. Rom har blant annet hatt en reisende livsform der de har tjent til livets opphold gjennom salg av varer, håndverk som kjeleflinking og knivsliping og handel med hester. De fleste rom er i dag bofaste, men reiser fremdeles deler av året. Rom har sterke familierelasjoner på tvers av landegrensener, og reisene gir mulighet til å treffe slekt og familie. Det er også vanlig å reise sammen i store familiegrupper. En del av reisingen er imidlertid høyst ufrivillig, familier blir ofte jaget fra sted til sted (Engebriksen & Lidén, De norske rom - og deres historie, 2010).

Rom i Norge

Den norske rombefolkningen emigrerte sannsynligvis fra den sørlige delen av dagens Romania, Valakia, i siste halvdel av 1800 tallet, etter at slaveriet ble opphevet. Denne gruppa kalles etter Valakia, for vlach-rom. Vlach-rom vedlikeholdt kontakten med slektninger i andre land, noe som trolig har bidratt til at de har bevart språk og tradisjoner i lang tid (ibid.). På denne tiden var det ikke restriksjoner rundt innvandring til landet. De første restriksjonene der sigøynere ble spesielt nevnt, er i Fremmedloven av 1927 hvor det framkom *at sigøynere og andre utenlandske omstreifere ikke hadde adgang til Norge*. Denne loven ble først opphevet i 1956 (Minken, 2013).

Etterhvert ble livssituasjonen for rom i Norge så vanskelig at de valgte å emigrere i til Frankrike. I løpet av 30-tallet begynte nazismen å gjøre seg gjeldende i Europa, og romfamilier med tilknytning til Norge prøvde å komme seg tilbake til landet. De ble imidlertid stanset på grensa til Danmark på anmodning fra norske myndigheter og internert i arbeidsleir. Herfra ble de senere spredt og sendt til ulike konsentrasjonsleirer. Her døde de fleste (Minken, 2013) (Utdanningsdirektoratet, 2014).

Etter krigens slutt slo de overlevende seg ned i Belgia, men søkte etter hvert om å komme til Norge. Flere kunne vise til norsk fødselsattest, men det gikk likevel lang tid før den første familien fikk innreisetillatelse. Det skjedde ikke før i 1956 (Engebriksen & Lidén, De norske rom - og deres

historie, 2010). Det viste seg å være vanskelig å etablere seg i Norge. Familiene var preget av krigens grufullheter og opplevde også at det familiene tidligere hadde levd av ikke lenger var aktuelle næringsveier (Utdanningsdirektoratet, 2014).

Norske rom fikk status som nasjonal minoritet i 1999. De fleste rom som i dag har tilhørighet til Norge, bor i Oslo-området. *Mange har vært og er redde for at skolen og barnehagen som institusjoner vil forsøke å fornorske eller overta omsorgen for barna deres. Den reisende livsformen kan også være vanskelig å kombinere med en sammenhengende skolegang* (Utdanningsdirektoratet, 2014, s. 5)

Inkluderende fellesskap /tilpasset opplæring

Opplegget om rom i barnehage- og skolesammenheng skal tilpasses barnegruppa/elevgruppa og lokalmiljøet og tar utgangspunkt i det enkelte barnets bakgrunn, forutsetninger og behov.

Dersom det er barn i barnehagen/på skolen med rombakgrunn, er det naturlig å snakke med barnet/eleven om opplegget på forhånd. Barnehagen/skolen bør også informere og gjerne involvere foreldrene i arbeidet. Både barnet og barnets familie kan være en ressurs i opplæringen om rom, dersom de ønsker å bidra med historier, egne erfaringer og liknende.

Hvis barnehagen/skolen ligger i områder hvor rom har tilhørighet, kan dette styrke oppleggene og gi en ekstra mulighet for fordypning i temaet. Skolen kan invitere lokale ressurspersoner med særlig kunnskap om rom til å fortelle om kultur, historie, tradisjoner og levemåter før og nå.

[Oslo byarkiv har en del materiell om romminoriteten. For kontakt og omvisning les mer her](#)

[Romtiltaket i Oslo kommune har en nettside med ressurser om rom som nasjonal minoritet](#)

[Holocaustsenteret - Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter har informasjon om rom](#)

Takk!

Vi takker alle som har vært med å bidra til å lage opplegget om rom som nasjonal minoritet. Vi vil særlig takke Kulturrådet, Johanne Bergkvist; Oslo kommune Byarkivet, Natalina Jansen; Oslo kommune Romtiltaket og International Romani Unions representative in Norway, Robert Lorentsen; Oslo kommune Romtiltaket og Club Romano, Inger Sigfridsson; Oslo kommune Romtiltaket, Maria Lakatosova; Sinsen Kulturstasjon, Safira Josef; Sinsen Kulturstasjon, Nina Kristiansen; Sinsen Kulturstasjon.

Kilder

- Drama i skolen.* (u.d.). Hentet fra hva er drama?: <http://dramaiskolen.no/sider/tekst.asp?side=12>
- Engebrigtsen, A., & Lidén, H. (2010). De norske rom - og deres historie. I A. B. (red), *Nasjonale minoriteter i det flerkulturelle Norge* (ss. 87-99). Trondheim: Tapir Akademisk forlag.
- Engebrigtsen, A., & Lidén, H. (2012). *Norske rom*. Hentet fra HL - senteret Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter:
<http://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/livssyn/minoriteter/norske-rom/norske-rom->
- Fortell om forskning. En ressurs om digital historiefortelling.* (u.d.). Hentet fra Kunsten å fortelle:
<http://www.jbi.hio.no/FoU/FoF/kunsten-a-fortelle.html>
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsløftet.* (2006). Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/Lareplaner/>
- Larsen, A.-M. (1997). *Fortellinger og dramaforløp*. Ccappelen Akademisk.
- Larsen, A.-M. (1997). *Fortellinger og dramaforløp*. Cappelen Akademisk.
- Latjo drom.* (u.d.). Hentet fra Glomdalsmuseet: <http://old.glomdalsmuseet.no/html/romani/latjo-drom/>
- Minken, A. (2013). *rom – etnisk gruppe*. Hentet fra Store norske leksikon:
https://snl.no/rom/etnisk_gruppe
- Romtiltaket. (2014). Oslo VO Skullerud. <http://romtiltaket.no/>. (., Intervjuer)
- Romtiltaket, Oslo voksenopplæring Skullerud. (2014). *Romer i Norge*. Hentet fra Romtiltaket:
<http://romtiltaket.no/wp-content/uploads/2014/08/RomeriNorge.pdf>
- Senter for IKT i utdanningen .* (u.d.). Hentet fra Digital fortelling:
<https://iktsenteret.no/ressurser/digital-fortelling#.VA9Pkk0cTIU>
- Utdanningsdirektoratet. (2014). *Våre nasjonale minoriteter*. Hentet fra UDIR:
http://www.udir.no/PageFiles/89423/Nasjonale_minoriteter_Udir.pdf?epslanguage=no
- Varanger, m., Lapin Maakuntamuseo, Nord Troms museum, Kainum Institutti, Norrbottens museum, & Norrbottens Läns Landsting. (2011). *Lærerveiledning*. Hentet fra Tiet ruijhaan/veien til Ruija: http://www.tietruijhaan.no/images/Lrerveiledning_norsk1.pdf
- Wiki Fetskolene.* (u.d.). Hentet fra <http://wiki.fetskolene.no/index.php/Wiki.fetskolene.no>
- Wiki til skolebruk.* (u.d.). Hentet fra IKT-senteret:
http://iktsenteret.no/sites/iktsenteret.no/files/attachments/51_wiki_til_skolebruk.pdf
- Wiki-i-skolen.* (u.d.). Hentet fra <http://wiki-i-skolen.wikispaces.com/>
- wikipedia.* (u.d.). Hentet fra <http://www.wikipedia.org/>